

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ การจัดการศึกษาที่ดีย่อมส่งผลให้ประชากรนำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวต่อสภาวะการณณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ ในปัจจุบันได้อย่างดี ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงถือได้ว่าการจัดการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นคง และความก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ แต่เนื่องจากการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงทำให้การจัดการศึกษาเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องเพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 และตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก และถือวาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นภารกิจของ

ผู้บริหารและครูคือต้องร่วมกันพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม

การจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพในมาตรฐานสูงตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนมีศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยองค์ความรู้สู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา การนิเทศช่วยเหลือ (Coaching) อย่างต่อเนื่องที่เอื้อให้การทำงานของครูและโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของครูและโรงเรียนที่ยั่งยืน (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1) การปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเพราะเป็นทั้งผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และสนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในที่ได้มาตรฐาน กิตติพร ปัญญาภิญญาผล (2526, หน้า 145) กล่าวว่า “ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะผลักดันการนิเทศภายในโรงเรียนให้บรรลุผล เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งหมดในโรงเรียน” ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครู ย่อมรู้สภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปว่าการนิเทศภายในเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนหากการดำเนินการนิเทศภายในยังมีปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ดังเห็นได้จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2551 ของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลการทดสอบระดับชาติพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 40.02 วิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 32.29 วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.93 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.02 วิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 32.75 วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.86 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และ 2, 2552, หน้า 12-19)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าคุณภาพการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชรยังคงค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนา และเนื่องจากการนิเทศภายในเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะต้องพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะสำรวจบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งประกอบด้วยบทบาทใน 5 ด้าน คือ การสำรวจความต้องการจำเป็น การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ และการปรับปรุงแก้ไข

(กรมสามัญศึกษา, 2534, หน้า 2) เพราะจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะตรวจสอบบทบาทของตนเองเพื่อปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในให้ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในโอกาสต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ และขนาดสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งจำแนกบทบาทการนิเทศภายใน ใน 5 ด้าน คือ การสำรวจความต้องการจำเป็น การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ และการปรับปรุงแก้ไขการนิเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้ากำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาจากครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 19 โรงเรียน รวม 699 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2532, หน้า 40) ได้กลุ่มตัวอย่าง 248 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

1. ประสบการณ์
  - 1.1 น้อยกว่า 10 ปี
  - 1.2 10 – 20 ปี
  - 1.3 21 ปีขึ้นไป
2. ขนาดสถานศึกษา
  - 2.1 ขนาดเล็ก
  - 2.2 ขนาดกลาง
  - 2.3 ขนาดใหญ่
  - 2.4 ขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. การสำรวจความต้องการจำเป็น
2. การวางแผนการนิเทศ
3. การดำเนินการนิเทศ
4. การประเมินผลการนิเทศ
5. การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นที่เข้าใจตรงกันจึง กำหนดคำหรือความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับการแสดงออกนั้นย่อมผูกพันกับความคิดของผู้ดำรงตำแหน่งเอง และตามความคาดหวังของผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการการดำเนินการที่เกิดจากความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกันของผู้ที่นิเทศ ซึ่งหมายถึงผู้บริหารกับครูในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ การทำงานของครูเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของครู มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นของ ครูผู้สอนที่มีต่อพฤติกรรมที่ผู้บริหารได้แสดงออกหรือได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายใน จำแนก 5 ด้าน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการจำเป็น หมายถึง การศึกษาสภาพความต้องการในปัจจุบัน ปัญหาและข้อมูลที่เป็นในการปฏิบัติงานการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การสำรวจข้อมูล ปัญหา ความจำเป็น ความต้องการของแต่ละฝ่ายและแต่ละหมวด รวมถึงนโยบายต้นสังกัดโดย ประมวลความคิดเห็นข้อมูลบุคลากรในสถานศึกษา และจากการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา

2. การวางแผนการนิเทศ หมายถึง การเตรียมการในการปฏิบัติงานการนิเทศที่ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและนโยบายของสถานศึกษาล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ใครทำ ทำที่ไหน ทำ เมื่อไร และทำอย่างไร ได้แก่ การวางแผนในการกำหนดขั้นตอนและแผนการนิเทศโดยกำหนด กิจกรรม และรายละเอียดกิจกรรมเขียนเป็นโครงการนิเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. การดำเนินการนิเทศ หมายถึง การปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามขั้นตอน การวางแผนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยการกระตุ้น ผลักดัน เร่งรัด นิเทศ กำกับ ใฝ่ระวังติดตามสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรทุกฝ่าย ทุกหมวด ทุกงานอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์

4. การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของ โครงการและวัดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษารวมทั้งการนำผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป

5. การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศ หมายถึง การนำผลการประเมินในแต่ละขั้นตอนของการ นิเทศหรือระหว่างการปฏิบัติงานที่เป็นปัญหาสาเหตุมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพ

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาการศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ประสบการณ์ หมายถึง ระยะเวลาของการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกเป็น น้อยกว่า 10 ปี 10 – 20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ขนาดสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่กำหนดโดยยึดเกณฑ์จำนวนนักเรียนเป็นตัวกำหนดตามเกณฑ์ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ดังนี้

1. ขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียน	ตั้งแต่	499	คนลงมา
2. ขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียน	ตั้งแต่	500 - 1,499	คน
3. ขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียน	ตั้งแต่	1,500 - 2,499	คน
4. ขนาดใหญ่พิเศษ	มีจำนวนนักเรียน	ตั้งแต่	2,500	คนขึ้นไป

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แตกต่างกัน

2. ครูผู้สอนที่สังกัดสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาพิจารณาประกอบการพัฒนางานนิเทศภายในสถานศึกษา และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป